

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา หลักการและเหตุผล

การเปลี่ยนแปลงภาวะวิกฤตเศรษฐกิจโลก ทำให้ประเทศต่าง ๆ หันมาให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจ มีการยกระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจกันมากยิ่งขึ้น รวมถึงเป็นฐานการผลิตที่สนับสนุนการสร้างมูลค่าเพิ่มเพื่อการค้า ในฐานะหน่วยงาน ของรัฐ มีหน้าที่สำหรับเสนอแนะส่งเสริมวิสาหกิจ ขนาดกลางและขนาดย่อมรวมทั้งเป็นศูนย์กลาง ประสานระบบการทำงานของรัฐวิสาหกิจ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และมีความสอดคล้องกันดำเนินการไปในทิศทางเดียวกันดังที่กล่าวมา จะพบว่า วิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อมถือเป็นกลไกหลักในการเสริมสร้างความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจของประเทศไทย เป็นการพัฒนาที่เป็นอยู่บนหลักการความพอเพียงเน้นการดำเนินการ เพื่อความอยู่รอดแก้ไขปัญหาพื้นฐานได้เป็นอย่างดี หากผู้ที่เกี่ยวข้องต้องการพัฒนาเศรษฐกิจระดับชุมชนให้ ทุกคนพึ่งตนเองได้โดยผ่านการตั้งกลุ่มเป็นวิสาหกิจชุมชนซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถดำเนินการได้ (คณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ,2559)

อย่างไรก็ตาม แม้ปัจจุบันภาครัฐจะมีนโยบายในการส่งเสริมสนับสนุนการผลิตของชุมชนในการสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าเกษตร อาหาร และพลังงาน โดยการให้ความรู้กับชุมชน ในด้านการพัฒนาคุณภาพสินค้า และบรรจุผลิตภัณฑ์ของชุมชนสู่มาตรฐาน ตลอดจนการเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่าย และการปรับปรุงผลิตภัณฑ์ของสินค้าชุมชนให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด แต่ผลที่ได้รับกับภาคการเกษตรกลับไม่ยั่งยืนยาวนาน ดังนั้นภาครัฐควรมีเสริมสร้างให้ชุมชนใช้นวัตกรรมทางธุรกิจในด้านต่าง ๆ เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็งของชุมชน และสามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างงาน สร้างรายได้ด้วยการนำภูมิปัญญาชาวบ้านและทรัพยากรในท้องถิ่นมาพัฒนาผลผลิตเข้าสู่รูปแบบเพื่อพัฒนามูลค่าสินค้าของชุมชน (ลักษณะพร โรจน์พิทักษ์กุล, 2555) ซึ่งการพัฒนามูลค่าของสินค้าของชุมชนดังกล่าว ถือเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อชุมชนให้สามารถสร้างอาชีพและรายได้ให้กับประชาชนได้อย่างยั่งยืน

จากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของชุมชนตำบลน้ำใส อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ดพบว่า ตำบลน้ำใส เป็นตำบลที่มีการคมนาคมสะดวกพอสมควร มีถนนติดต่อกับตำบลอื่นทุกตำบล โดยถนนสายหลักเป็นถนนลาดยาง สามารถขนส่งสินค้าเข้าตัวเมืองได้อย่างสะดวก ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลักคือการทำนา และมีอาชีพเสริมคือการรับจ้าง ในส่วนของตำบลน้ำใส ได้มีกลุ่มหมู่บ้านชุมชน หมู่ที่ 9 มีทักษะด้านหัตถกรรมในการจักสานตะกร้า โดยทางชุมชนมีกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

เกิดจากการร่วมตัวของแม่บ้าน จำนวน 30 คน ในหมู่บ้านชุมชน ที่ได้มีความรู้ในด้านการจักสาน โดยสินค้าที่ผลิตออกมาคือ ตะกร้าพลาสติก ที่นำไปขายตามเทศกาลต่างๆ หรือมีการร่วมตัวในการผลิตตามคำสั่งซื้อจากลูกค้า

การจักสานเป็นอาชีพที่ชาวบ้านใช้ในการหารายได้ช่วยจุนเจือครอบครัวในยามที่เสร็จสิ้นจากการทำนา คนในชุมชนรู้จักและมีภูมิปัญญาด้านการจักสานเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว ซึ่งสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ รู้จักการนำหวาย ไม้ไผ่ ก้านลานมาทำตะกร้า กระบุง ชะลอม ผลิตใช้สอยในครัวเรือน สมัยก่อนชาวบ้านจะทำไว้ใช้เอง การจักสานสืบทอดมาจากบรรพบุรุษในถิ่นฐานเดิม มีผู้ทรงภูมิปัญญาถ่ายทอดองค์ความรู้แบบดั้งเดิม การสานตะกร้าพลาสติกของหมู่ 9 เริ่มจากการที่ส่วนงานราชการให้การสนับสนุนจัดอบรมให้มีการฝึกอาชีพด้านหัตถกรรม ทำให้มีพื้นฐานในการจักสานตะกร้าพลาสติก รวมทั้งในส่วนราชการยังมีการส่งเสริมและสนับสนุน ให้มีการจักสานตะกร้าพลาสติกมาขายในงานที่อบต.จัดได้อีกด้วย โดยชาวบ้านที่เป็นสมาชิกกลุ่มจะรวมตัวกันผลิตสินค้าออกมาขาย ทำให้มีอาชีพเสริม และมีการร่วมตัวในการจักสานเส้นพลาสติกตามคำสั่งซื้อของลูกค้าเป็นหลัก จากการที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการต่างๆ มีสถานที่ฝึกอบรมให้กับกลุ่มชุมชนอีกด้วย

สำหรับการลงพื้นที่ในการพูดคุยระหว่างชุมชนและกลุ่มที่มนักวิจัย จะสังเกตได้ว่าในปัจจุบันได้มีกลุ่มจักสานเพิ่มมากขึ้น ทำให้มีคู่แข่งในด้านการตลาด อีกทั้งสินค้าที่ชุมชนมีนั้น มีรูปแบบของสินค้ายังไม่มีความแปลกใหม่ สินค้าของทางชุมชนมีรูปแบบที่ไม่มีความแตกต่างจากสินค้าในท้องตลาด และไม่สวยงามเท่ากับคู่แข่ง ส่งผลให้สินค้านั้นไม่สามารถขายได้ตามที่สมาชิกผลิตออกมา ทำให้เกิดต้นทุนจม การลงทุนที่ศูนย์เปล่า รวมทั้งวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตบางชนิดมีราคาแพง ส่งผลให้ชุมชนขายสินค้าได้น้อย สาเหตุมาจากหลายประการ เช่น สินค้าที่ผลิตไม่ตรงตามความนิยมของคนทั่วไป ถึงแม้ชุมชนจะขายสินค้าในราคาถูก ต้นทุนสินค้าก็สูง ทำให้ชุมชนไม่ได้มีกำไรจากสินค้าเท่าที่ควร ซึ่งคณะผู้วิจัยได้สังเกตเห็นถึงความสำคัญของการเพิ่มมูลค่าสินค้าให้กับชุมชน รวมถึงการลดต้นทุนในการผลิต โดยเน้นที่กระบวนการพัฒนารูปแบบของตัวสินค้าให้มีความแปลกใหม่ ทันสมัย และเป็นที่ยอมรับในท้องตลาด ได้รับการยอมรับจากกลุ่มลูกค้าที่มีหลากหลาย โดยกระบวนการเพิ่มมูลค่าสินค้านั้นต้องมีความสอดคล้องกับความสามารถหรือทักษะของกลุ่มชุมชน เช่น การอบรมฝึกทักษะด้านหัตถกรรมให้กับกลุ่มแม่บ้านเพื่อสร้างรายได้จากอาชีพเสริมนี้

ซึ่งจากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น เพื่อเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน รวมทั้งสามารถพัฒนาและเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าของชุมชนได้ อันจะส่งผลต่อการสร้างอาชีพและรายได้ที่มั่นคง จักสานพลาสติก เป็นศิลปะการจักสานที่มีลวดลายสวยงาม การออกแบบ สี สันของเส้นพลาสติก ลวดลายต่าง ๆ ตามความต้องการของลูกค้า มีความละเอียดประณีต เรียบร้อย ได้มาตรฐาน คงทน สมประโยชน์ ราคาไม่แพง มีการพัฒนารูปแบบทันสมัยอย่างต่อเนื่องและเป็นสากล แต่กระบวนการผลิตยังใช้แบบดั้งเดิม ทำให้มองเห็นคุณค่าและแสดงถึงเอกลักษณ์ความเป็นไทย ซึ่งเป็น

ความภาคภูมิใจของคนบ้านพราน เป็นผลงานจากการสร้างสรรค์ชิ้นงานที่ประสานภูมิปัญญาของคนรุ่นเก่ากับคนรุ่นใหม่ ให้เข้ากันได้อย่างลงตัวและเหมาะสม การส่งเสริมและการอนุรักษ์การจักสาน โดยให้มีการผลิตอย่างต่อเนื่อง มีการพัฒนารูปแบบตลอดเวลา ชุมชนสามารถถ่ายทอดให้กับผู้ที่ต้องการศึกษา เพื่อเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพให้กับแม่บ้าน นักเรียน นักศึกษา ผู้ที่สนใจทั่วไป เนื่องจากเป็นอาชีพเสริมที่ทำให้เกิดรายได้ดีทำให้คนในชุมชนมีรายได้ที่มั่นคง คณะผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาค่าเพิ่มมูลค่าสินค้าเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืนของกลุ่มจักสานผลิตภัณฑ์จากเส้นพลาสติก บ้านชุมดิน ตำบลน้ำใส อำเภोजตุรพัตตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งผลที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการวิจัยนี้คือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน หมู่ 9 นี้มาสามารถสร้างความเข้มแข็งให้กับตัวเองจนมีรายได้เสริมจากการสร้างอาชีพ และสามารถเป็นต้นแบบให้กับ หมู่บ้านอื่นๆ ในเขตตำบลน้ำใส อำเภोजตุรพัตตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลด้านการพัฒนาศักยภาพทางเศรษฐกิจ และสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559)

กรอบแนวคิดและยุทธศาสตร์

การวิจัยเรื่อง การเพิ่มมูลค่าสินค้าเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืนของกลุ่มจักสาน ผลิตภัณฑ์จากเส้นพลาสติก บ้านชุมดิน ตำบลน้ำใส อำเภोजตุรพัตตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด คณะผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

(Input)

1. ศึกษาบริบทของกลุ่มจักสานผลิตภัณฑ์จากเส้นพลาสติก บ้านชุมดิน ตำบลน้ำใส อำเภोजตุรพัตตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด
2. ศึกษาสินค้าและมูลค่าสินค้าของกลุ่มจักสานผลิตภัณฑ์จากเส้นพลาสติก บ้านชุมดิน ตำบลน้ำใส อำเภोजตุรพัตตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด
3. เพิ่มมูลค่าสินค้าของกลุ่มจักสานผลิตภัณฑ์จากเส้นพลาสติก บ้านชุมดิน ตำบลน้ำใส อำเภोजตุรพัตตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

(Outcome)

(Process)

1. ศึกษาสินค้าและมูลค่าสินค้าของกลุ่มจักสานผลิตภัณฑ์จากเส้นพลาสติก บ้านชุมดิน ตำบลน้ำใส อำเภोजตุรพัตตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด
2. เพิ่มมูลค่าสินค้าของกลุ่มจักสานผลิตภัณฑ์จากเส้นพลาสติก บ้านชุมดิน ตำบลน้ำใส อำเภोजตุรพัตตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

Output

1. เกิดการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชน สถาบันศึกษา องค์กรการบริหารส่วนตำบล และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง
2. ชุมชนมีความเข้มแข็ง สามารถพัฒนาและมีการเพิ่มมูลค่าสินค้าของกลุ่มจักสานผลิตภัณฑ์จากเส้นพลาสติก เพื่อสร้างอาชีพ และรายได้ของชุมชนอย่างยั่งยืน
3. ชุมชนมีรายได้ที่เพิ่มขึ้น เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืนของกลุ่มจักสาน ผลิตภัณฑ์จากเส้นพลาสติก

(Output)

1. ได้ข้อมูลบริบทชุมชนของกลุ่มจักสานผลิตภัณฑ์จากเส้นพลาสติก บ้านชุมดิน ตำบลน้ำใส อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด
2. ได้ข้อมูลสินค้าและมูลค่าสินค้าของกลุ่มจักสานผลิตภัณฑ์จากเส้นพลาสติกบ้านชุมดิน ตำบลน้ำใส อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด
3. เกิดกระบวนการเพิ่มมูลค่าของกลุ่มจักสานผลิตภัณฑ์จากเส้นพลาสติก บ้านชุมดิน ตำบลน้ำใส

รูปภาพที่ 1.1 กรอบแนวความคิดและยุทธศาสตร์ที่ใช้ในการวิจัย

กระบวนการเพิ่มมูลค่าของกลุ่มจักสานผลิตภัณฑ์จากเส้นพลาสติก บ้านชุมดิน ตำบลน้ำใส อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของแผนงาน/โครงการ

1. เพื่อศึกษาบริบทของกลุ่มจักสานผลิตภัณฑ์จากเส้นพลาสติก บ้านชุมดิน ตำบลน้ำใส อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด
2. เพื่อศึกษาสินค้าและมูลค่าสินค้าของกลุ่มจักสานผลิตภัณฑ์จากเส้นพลาสติก บ้านชุมดิน ตำบลน้ำใส อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด
3. เพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าของกลุ่มจักสานผลิตภัณฑ์จากเส้นพลาสติก บ้านชุมดิน ตำบลน้ำใส อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

เป้าหมายของโครงการ

1. ได้ข้อมูลบริบทชุมชนของกลุ่มจักสานผลิตภัณฑ์จากเส้นพลาสติก บ้านชุมดิน ตำบลน้ำใส อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด
2. ได้ข้อมูลสินค้าและมูลค่าสินค้าของกลุ่มจักสานผลิตภัณฑ์จากเส้นพลาสติก บ้านชุมดิน ตำบลน้ำใส อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด
3. ได้กระบวนการเพิ่มมูลค่าสินค้าของกลุ่มจักสานผลิตภัณฑ์จากเส้นพลาสติก บ้านชุมดิน ตำบลน้ำใส อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

กลุ่มเป้าหมายและพื้นที่ดำเนินการ

1. กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ วิชาหกิจกลุ่มสานตะกร้าพลาสติก หมู่ที่ 9 บ้านชุมดิน ตำบลน้ำใส อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 30 คน
2. พื้นที่ในการวิจัย ได้แก่ วิชาหกิจกลุ่มสานตะกร้า หมู่ที่ 9 บ้านชุมดิน ตำบลน้ำใส อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่จัดตั้งกลุ่มสานตะกร้าพลาสติกเป็นระยะเวลาานาน และเป็นกลุ่มมีความเข้มแข็งที่สามารถดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง

ผลที่คาดว่าจะได้รับ/ความต่อเนื่องยั่งยืนของโครงการ

1. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.1 ได้บริบทของกลุ่มจักสานผลิตภัณฑ์จากเส้นพลาสติก บ้านชุมดิน ตำบลน้ำใส อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด
- 1.2 ได้สภาพปัจจุบันปัญหา และแนวทางในการเพิ่มมูลค่าสินค้าของกลุ่มจักสานผลิตภัณฑ์จากเส้นพลาสติก บ้านชุมดิน ตำบลน้ำใส อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด
- 1.3 ได้กระบวนการเพิ่มมูลค่าสินค้าของกลุ่มจักสานผลิตภัณฑ์จากเส้นพลาสติก บ้านชุมดิน ตำบลน้ำใส อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

2. ความต่อเนื่องยั่งยืนของโครงการ

- 2.1 การเรียนรู้ต่อเนื่องของกลุ่มสมาชิกในโครงการและมีการขยายผลไปยังกลุ่มอื่น ๆ เพิ่มขึ้น
- 2.2 เกิดการพัฒนาด้านการเพิ่มมูลค่าสินค้าของกลุ่มจักสานผลิตภัณฑ์จากเส้นพลาสติก อย่างต่อเนื่อง
- 2.3 เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืนของทักษะด้านกระบวนการเพิ่มมูลค่าสินค้าที่มีในกลุ่มสมาชิก

2.4 การเป็นชุมชนต้นแบบด้านการเพิ่มมูลค่าสินค้าของกลุ่มจักสานผลิตภัณฑ์จากเส้นพลาสติกของกลุ่มสมาชิกอย่างยั่งยืน

นิยามศัพท์

การเพิ่มมูลค่า หมายถึง การนำเทคนิคหรือวิธีการที่ชุมชนได้ นำมาใช้ในการผลิตหรือการแปรรูปสินค้าทางการเกษตร เพื่อให้สินค้านั้นมีราคาสูงขึ้นและสามารถจำหน่ายเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับคนในชุมชน

พัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่ก่อให้เกิดความสมดุลหรือมีปฏิสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกันในระหว่างมิติต่างๆ ทั้งทาง ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม จิตใจ รวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อันจะเป็นองค์ประกอบที่จะรวมกันหรือองค์รวมในการทำให้ชีวิตมนุษย์สามารถอยู่ดีมีสุขได้

ชุมชน หมายถึง วิสาหกิจกลุ่มแม่บ้านที่จักสานผลิตภัณฑ์จากเส้นพลาสติกบ้านชุมชน ตำบลน้ำใส อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

เส้นพลาสติก หมายถึง พลาสติกมีลักษณะเป็นเส้นแบนหรือกลม มีสีต่างๆ มีความเหนียวและคงทน

ผลิตภัณฑ์จักสานเส้นพลาสติก หมายถึง สิ่งที่ถักทอหรือประดิษฐ์ด้วยเส้นพลาสติกเป็นหลัก และอาจมีการประกอบด้วยวัสดุอื่น เช่น ไม้ ไม้ไผ่ หวาย อะลูมิเนียม เหล็ก เหล็กกล้า ไร้สนิม ลวดทองเหลือง ผ้า